

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Αθήνα, 24 Φεβρουαρίου 2020
Αριθ. Πρωτ. Γρ.Συν.19

Πληροφορίες:

Ιωάννα Κουβαριτάκη (τηλ. 213 13 06 616)
Σαμάνθα –Λυδία Στατιδάκη (τηλ. 213 13 06 713)
Μαρία Τσάγκαρη (τηλ. 213 13 06 716)
E-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr

Προς:

Κύριο Βασίλη Κικίλια, Υπουργό Υγείας
Κύριο Βασίλη Κοτζαμάνη, Υφυπουργό Υγείας

Κύριο Ιωάννη Βρούτση, Υπουργό Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων
Κυρία Δόμνα-Μαρία Μιχαηλίδου, Υφυπουργό Κοινωνικών Υποθέσεων

Θέμα: Εισαγωγή και παραμονή παιδιών με ψυχο-κοινωνικά προβλήματα σε Παιδιατρικά Νοσοκομεία

Αξιότιμη κυρία Υπουργέ, Αξιότιμοι κύριοι Υπουργοί,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003, εξετάζει αναφορά του Διευθυντή της Παιδοψυχιατρικής Κλινικής ΕΚΠΑ, κ. Γ. Κολαΐτη, με θέμα την εισαγωγή, κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, στο Νοσοκομείο Παιδων «Η Αγία Σοφία» και, σε μικρότερο βαθμό, σε άλλα Παιδιατρικά Νοσοκομεία ή Γενικά Νοσοκομεία με παιδιατρικά τμήματα, παιδιών και εφήβων, λόγω σοβαρών ψυχο-κοινωνικών προβλημάτων, και την παραμονή τους σε αυτά μέχρι την ολοκλήρωση των διαδικασιών για την εισαγωγή τους σε κάποιο ίδρυμα παιδικής προστασίας, ή την λήψη άλλων αποφάσεων για την επιμέλειά τους.

Η Αρχή, από το 2010, έχει δεχτεί κατ' επανάληψη ενημέρωση από τα Νοσοκομεία Παιδων «Η Αγία Σοφία» και «Π. & Α, Κυριακού», για την σοβαρότητα του προβλήματος της μακράς παραμονής στα νοσοκομεία ενός ολοένα αυξανόμενου αριθμού παιδιών και εφήβων που δεν χρήζουν νοσηλείας, και έχει επισημάνει προς το αρμόδιο για θέματα

Πρόνοιας και παιδικής προστασίας Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων (πρώην Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης) την επιτακτική ανάγκη σύστασης δομών επείγουσας φιλοξενίας για την άμεση υποδοχή αυτών των ανηλίκων¹.

Όπως επισημαίνεται και στην παρούσα αναφορά του κ. Κολαΐτη προς την Αρχή, η οποία κοινοποιείται στον Υπουργό και τον Υφυπουργό Υγείας καθώς και στις αρμόδιες Εισαγγελικές Αρχές, η παρατεταμένη παραμονή υγιών παιδιών σε νοσοκομεία αποτελεί κατάφωρη παραβίαση των δικαιωμάτων τους με σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις για την ψυχο-κοινωνική αλλά ακόμη και για την σωματική τους υγεία.

Τα ενδιαφερόμενα παιδιά, σε μια ιδιαίτερα δύσκολη και κρίσιμη για αυτά περίοδο, βρίσκονται μόνα τους σε ένα άγνωστο περιβάλλον, σε συνθήκες αβεβαιότητας, χωρίς σταθερά πρόσωπα φροντίδας, κατάλληλη υποστήριξη, δραστηριότητες και ερεθίσματα, με πολλούς περιορισμούς και, επιπλέον, εκτεθειμένα στον κίνδυνο ενδο-νοσοκομειακών λοιμώξεων, ο οποίος αυξάνει με την διάρκεια της νοσηλείας, αλλά και αρνητικές ψυχο-συναισθηματικές συνέπειες της διαρκούς συνύπαρξης με άλλα παιδιά, τα οποία νοσούν. Σημειώνεται ότι, ανάμεσά τους, υπάρχουν παιδιά μεταναστών και προσφύγων που δεν ομιλούν ή κατανοούν την ελληνική γλώσσα, γεγονός που προκαλεί επιπρόσθετες δυσκολίες στην παραμονή και φροντίδα τους στο νοσοκομείο, ενώ τα τελευταία χρόνια σε αυτά έχει προστεθεί και ένας σημαντικός αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων.

Περαιτέρω, η παρατεταμένη παραμονή των ανηλίκων αυτών στον χώρο του νοσοκομείου, στις παραπάνω συνθήκες, συμβάλλει στην εκδήλωση προβληματικών συμπεριφορών εκ μέρους τους, με αποτέλεσμα να διαταράσσεται η λειτουργία του νοσοκομείου και να προκαλείται αναστάτωση σε νοσηλευόμενα άρρωστα παιδιά, τα οποία δικαιούνται να νοσηλεύονται σε συνθήκες ασφάλειας και ηρεμίας. Ως συνέπεια των παραπάνω, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν τεθεί κατ' επανάληψη υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη, ασκούνται πιέσεις από άλλες κλινικές για την μεταφορά τους σε

¹ Βλ., Επιστολή με αρ. πρωτ. 168215/29680/19-07-13 προς την Γενική Γραμματέα Πρόνοιας με θέμα «Μακρόχρονη παραμονή σε νοσοκομεία παιδιών και εφήβων που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον, λόγω απουσίας δομών για την επείγουσα φιλοξενία τους», Ειδική Έκθεση «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα» (Μάρτιος 2015), Επιστολή με αρ. πρωτ. Γρ. Συν. 45/9-04-19 προς την Αν. Υπουργό Κοινωνικής Αλληλεγγύης και τον Γενικό Γραμματέα Πρόνοιας με θέμα «Αποϊδρυματοποίηση και στήριξη ευάλωτων οικογενειών»

παιδοψυχιατρικά τμήματα, ή για την χορήγηση από τους παιδοψυχιάτρους φαρμακευτικής κατασταλτικής αγωγής λόγω αντιδραστικών, διαταρακτικών, ή ριψοκίνδυνων συμπεριφορών τους, οι οποίες δεν συνιστούν ψυχική διαταραχή, αλλά απόρροια εμπειριών κακοποίησης ή παραμέλησης, ή και της ίδιας της παραμονής στο νοσοκομείο στις παραπάνω συνθήκες.

Τέλος, επισημαίνεται ότι οι ανήλικοι αυτοί καταλαμβάνουν νοσοκομειακές κλίνες, στερώντας τες από παιδιά με προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας, τα οποία χρήζουν νοσηλείας, και με υπέρμετρο κόστος για τον κρατικό προϋπολογισμό, έναντι άλλων, ενδεδειγμένων λύσεων για την φροντίδα τους.

Συνοψίζοντας: Σε σταθερή και χρόνια βάση, τα Παιδιατρικά Νοσοκομεία και, δευτερευόντως, άλλα νοσηλευτικά ιδρύματα καλούνται να καλύψουν ένα σοβαρό κενό στο πεδίο της παιδικής προστασίας, λειτουργώντας ως χώροι επείγουσας και προσωρινής φιλοξενίας για κακοποιημένα, παραμελημένα ή εγκαταλελειμμένα παιδιά και εφήβους, καθώς και για ασυνόδευτους ανήλικους αλλοδαπούς. Ωστόσο, η παραμονή παιδιών χωρίς σωματικό νόσημα σε παιδιατρικές κλινικές, για «κοινωνικούς λόγους», ή παιδιών που δεν πάσχουν από ψυχική διαταραχή σε παιδοψυχιατρικές κλινικές, συνιστά σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων τους, καθώς καθιστά αδύνατη την κάλυψη και προστασία βασικών ψυχολογικών και κοινωνικών αναγκών τους. Επιπλέον, διαταράσσει σοβαρά τη λειτουργία των νοσοκομείων, τα οποία εξαναγκάζονται να λειτουργούν ως χώροι φύλαξης και φιλοξενίας, καθ' υπέρβαση των αρμοδιοτήτων και των δυνατοτήτων τους, και εις βάρος άρρωστων παιδιών που χρειάζονται και δικαιούνται νοσηλεία σε συνθήκες ηρεμίας και ασφάλειας.

Η πρόσφατη έναρξη λειτουργίας τριών Μονάδων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης (του άρ. 11 του ν. 2716/99), στο πλαίσιο Προγράμματος Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης της ΑΜΚΕ «Πλόες» της Εταιρείας Ψυχοκοινωνικών Μελετών (ΕΨΥΜΕ) και, συγκεκριμένα, ενός Κέντρου Ημέρας και δύο Ξενώνων για εφήβους με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, σε κτίριο που παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων, αποτελεί αδιαμφισβήτητα μια σημαντική θετική εξέλιξη σε ένα πεδίο όπου διαχρονικά εντοπίζονται σοβαρές ανάγκες και ελλείμματα. Η έναρξη λειτουργίας των Ξενώνων αυτών μπορεί να

συμβάλλει στην ανακούφιση και προσωρινή αποσυμφόρηση των παιδιατρικών νοσοκομείων, λόγω της δυνατότητας άμεσης υποδοχής ενός αριθμού εφήβων των οποίων η ιατρική και παιδοψυχιατρική αξιολόγηση είχε ολοκληρωθεί και παρέμεναν σε αυτά εν αναμονή λύσης για την φιλοξενία τους, με τα προβλήματα που περιγράφονται παραπάνω. Ωστόσο, μολονότι, βάσει του σχεδιασμού του, το Πρόγραμμα απευθύνεται κατά προτεραιότητα σε ανηλικούς από νοσηλευτικές δομές και ιδρυματικά πλαίσια και, στην παρούσα φάση, η εισαγωγή κάποιων εφήβων από τα Νοσοκομεία Παίδων στους ξενώνες ήταν άμεσα εφικτή λόγω της ύπαρξης κενών θέσεων, οι εν λόγω δομές δεν αποσκοπούν στην παροχή επείγουσας φιλοξενίας και, συνεπώς, δεν αποτελούν λύση στο πρόβλημα της εισαγωγής και παραμονής σε νοσοκομεία ανηλικών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον με εισαγγελική παραγγελία, ή που εντοπίζονται σε συνθήκες αστεγίας. Επιπλέον, ως προς αυτό, οι Ξενώνες δεν απευθύνονται σε παιδιά κάτω των 12 ετών, ενώ οι έφηβοι γίνονται δεκτοί σε αυτούς κατόπιν αξιολόγησης τους από την επιστημονική ομάδα του ξενώνα, αλλά και αξιολόγησης του αιτήματος από την αρμόδια Επιτροπή της 1^{ης} Υ.ΠΕ. Αττικής, όπως προβλέπεται για τις Μονάδες Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης. Επιπλέον, μολονότι οι ξενώνες αποσκοπούν στην βραχεία φιλοξενία και επανένταξη των εφήβων στις οικογένειές τους, ή την τοποθέτησή τους σε εναλλακτική οικογενειακή φροντίδα, αναπόφευκτα θα κληθούν να λειτουργήσουν ως ένα σταθερό πλαίσιο πιο μακράς διαμονής για εφήβους για τους οποίους δεν θα είναι εφικτή η εύρεση κατάλληλης εναλλακτικής λύσης. Κατά συνέπεια, οι δομές του εν λόγω προγράμματος, όπως και άλλες αντίστοιχες που ενδέχεται να λειτουργήσουν μελλοντικά, παρά την σημασία της συμβολής τους στην φροντίδα ψυχικής υγείας μιας ιδιαίτερα ευάλωτης κατηγορίας ανηλικών, δεν μπορεί να αποτελέσουν λύση στο υπό εξέταση πρόβλημα.

Ενόψει των παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει και πάλι την ανάγκη μέριμνας εκ μέρους των συναρμοδίων Υπουργείων Υγείας και Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων για την οριστική και ουσιαστική επίλυση του προβλήματος της παρατεταμένης παραμονής σε νοσοκομεία υγιών παιδιών για «κοινωνικούς λόγους», λόγω απουσίας άλλης λύσης για την επείγουσα φιλοξενία και φροντίδα τους.

Βάσει της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν. 2101/92, άρ. 20), της νομοθεσίας για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών μέσω αναδοχής (ν. 4538/18), άλλων διεθνών κειμένων και οδηγιών για τα δικαιώματα των παιδιών, αλλά και των σύγχρονων

αντιλήψεων για την παιδική προστασία, ως προτιμητέα λύση προκρίνεται η επείγουσα επαγγελματική αναδοχή. Η λειτουργία του θεσμού προϋποθέτει τη δημιουργία από τις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες, στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4538/18, μιας «δεξαμενής» ειδικά επιλεγμένων και εκπαιδευμένων, άμεσα διαθέσιμων αναδόχων, στους οποίους οι κατά τόπους εισαγγελείς θα μπορούν να αναθέτουν άμεσα την φροντίδα παιδιών που χρειάζεται να απομακρυνθούν εσπευσμένα από το οικογενειακό τους περιβάλλον, ή που εντοπίζονται σε κατάσταση αστεγίας, έως την ολοκλήρωση της αξιολόγησης της κατάστασής τους και την ανεύρεση πιο μακροπρόθεσμης λύσης για την επιμέλεια και την φροντίδα τους.

Μέχρι την δημιουργία των προϋποθέσεων για την λειτουργία αυτού του ειδικού τύπου αναδοχής, αλλά και για περιπτώσεις ανηλίκων για τους οποίους αυτή δεν είναι εφικτή, είναι αναγκαία η λειτουργία δομών άμεσης υποδοχής των παιδιών και εφήβων που, με το ισχύον καθεστώς, εισάγονται και παραμένουν σε νοσοκομεία, ενώ δεν χρήζουν νοσηλείας. Οι δομές επείγουσας φιλοξενίας θα πρέπει να διαθέτουν κατάλληλη οργάνωση και στελέχωση ώστε να παρέχουν μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση της κατάστασης και των αναγκών κάθε παιδιού, τη δυνατότητα διενέργειας των αναγκαίων ιατρικών εξετάσεων σε εξωτερική βάση, ψυχολογική ή/και παιδοψυχιατρική αξιολόγηση όπου απαιτείται, υποστήριξη, και την διερεύνηση των επιλογών για την μακροπρόθεσμη εναλλακτική φροντίδα των παιδιών που δεν διαθέτουν οικογενειακό περιβάλλον, ή δεν μπορούν να επιστρέψουν σε αυτό. Δεδομένων των διαφορετικών αναγκών εφήβων και παιδιών μικρότερης ηλικίας, κρίνεται σημαντικό να προβλεφθούν ξεχωριστές δομές ή πτέρυγες/τμήματα ενός κτιρίου για διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, με κατάλληλη οργάνωση βάσει των αναγκών κάθε ηλικιακής-αναπτυξιακής κατηγορίας, ενώ ειδική μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί για τις γλωσσικές και πολιτισμικές ανάγκες παιδιών μεταναστών, ή άλλων μειονοτικών ομάδων. Περαιτέρω, κρίσιμος παράγοντας για την επιτέλεση από τους ξενώνες του παραπάνω ρόλου και την αποφυγή της μετατροπής τους σε δομές φιλοξενίας ιδρυματικού τύπου είναι η επαρκής στελέχωσή τους, για την ταχύτερη δυνατή ολοκλήρωση της αξιολόγησης και τοποθέτηση των παιδιών σε (συγγενική ή άλλης μορφής) αναδοχή, ή σε κατάλληλη δομή πιο μακρόχρονης φιλοξενίας, όπου είναι αναγκαίο.

Επισημαίνοντας για μια ακόμη φορά την επιτακτική ανάγκη μέριμνας της Πολιτείας για την αντιμετώπιση αυτού του χρόνιου και σοβαρού προβλήματος αξιοποιώντας όλα τα

υφιστάμενα εργαλεία, συμπεριλαμβανομένου του ν. 4538/18, παρακαλούμε για την ενημέρωση της Αρχής, σε σχέση με την πρόοδο που σημειώνεται επί των παραπάνω, καθώς και για τις τυχόν ενέργειες στις οποίες προτίθεστε να προβείτε για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Εν αναμονή της απάντησής σας, τόσο ο ίδιος όσο και η Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού κ. Θ. Κουφονικολάκου, παραμένουμε στη διάθεσή σας για διευκρινίσεις και περαιτέρω πληροφορίες.

Με εκτίμηση,

Κοινοποίηση:

1. Εισαγγελία Ανηλίκων Αθηνών
2. Κύριο Ε. Παπασάββα, Διοικητή, Γενικό Νοσοκομείο Παιδων «Η Αγία Σοφία»
3. Κύριο Γ. Κολαΐτη, Διευθυντή Παιδοψυχιατρικής Κλινικής ΕΚΠΑ, Γενικό Νοσοκομείο Παιδων «Η Αγία Σοφία»